

JAROSLAV LOPOUR / 13. 7. 2016

Jaromír Spal

Před sto lety se narodil Jaromír Spal, herec sice dnes už málo připomínaný, přesto ve druhé polovině 40. let a začátkem 50. let dokázal zaujmout filmové i divadelní obecnost. Ať svým mladickým (ovšem nikoliv sladce milovnickým) zjevem, hlubokými očima a lyrickým hereckým projevem, tak zejména tvárným a jemně odstíněným hlasem.

Foto: Národní filmový archiv

Přišel na svět 18. července 1916 v Novém Strašecí. Už během studií na gymnáziu v Chrudimi hrál ve studentském divadelním souboru. Ač v Praze započal se studiem práv na Univerzitě Karlově, po několika semestrech přešel na dramatické oddělení Státní konzervatoře. Již za studií stoval v Národním divadle, hrál u Jindřicha Honzla v Divadélku ve Smetanově muzeu (1941–1942) a přivydělával si jako vychovatel dětí ze šlechtické rodiny v Kunraticích. Konzervatoř zdárně zakončil v roce 1942 u profesorů Jiřího Plachého, Anny Ibllové a Milana Svobody.

Po absolutoriu se natrvalo usadil v Praze a hrál v Nezávislém divadle (1942–1944) a v Divadle na Vinohradech (1944–1945). V osvobozené republice prošel angažmá v D 46 u E. F. Buriana (1945–1946), v Činohře 5. května (1946–1948), v činohře Národního divadla (1948–1950), v Divadle státního filmu (1950–1952), do odchodu na odpočinek v Městských divadlech pražských (1952–1980). Hostoval i na dalších scénách. Jeho romantičtí hrdinové, často idealisté a snílci došli uplatnění především v postavách Srpoše (*Hadrián z Římsů*), Romea (*Romeo a Julie*), Zajíčka (*Lucerna*) nebo Jana Skalníka (*Léto*). Později se přebral do civilních charakterních rolí.

Do kinematografie Spal vstoupil ještě během nacistické okupace a šťastnou náhodou získal hlavní mužskou roli čističe bot Františka Bureše, kterého v Holmanově melodramatu *Bláhový sen* (1943) načas opustí dívka Žofka (Nataša Gollová) pro vidinu pochybné slávy. Do konce války stihl ještě sehrát sklářského dělníka Tomáše v režijním debutu Rudolfa Hrušínského *Jarní píseň* (1944). Po víceméně malých rolích hralova syna

v Cikánově Lavině (1945–1946) a horníka v Průlomu (1946) Karla Steklého mu režisér Krška svěřil v životopisném dramatu Housle a sen (1946) velkou tragickou roli rozervaného houslového virtuosa Josefa Slavíka, jenž kromě těžkých uměleckých začátků a psychického vyčerpání musí zdolávat i zraňující obdiv žen.

Také další úloha znamenala pro Jaromíra Spala velkou příležitost. V celovečerním debutu Jiřího Krejčíka Týden v tichém domě (1947) podle *Povídek malostranských* Jana Nerudy se jeho úřednímu praktikantovi Václavu Bavorovi podaří po aféře v c. a k. úřadě s karikaturami a posměšnými poznámkami vydat přes odpor rodičů na vysněnou dráhu novináře a spisovatele. Po těchto velkých kreacích 40. léta ukončil ještě chudým hodinářem Rudou Krejníkem v Krškově psychologickém dramatu Až se vrátíš... (1947) a průvodčím tramvaje ve válečném dramatu z Pražského povstání podle povídek Jana Drdy a v režii Otakara Vávry Němá barikáda (1948). Zatímco Krejník s ženou Marií (Jiřina Stránská) touží s ostatními obyvateli pavlačového činžáku po domnělém bohatství staré paní Šachové (Otylie Beníšková), průvodčí a bojovník z barikády se naopak musí vyrovnat s tragickou smrtí své mladé manželky Andulky (Vlasta Vlasáková).

V následující dekádě herec vytvořil na deset filmových rolí, jednalo se spíše o úkoly menšího rozsahu. Z nich za zmínku stojí kočí Juránek v tendenčním dramatu Vstanou noví bojovníci (1950) Jiřího Weisse, malíř Liška v životopisném Krškově díle Mikoláš Aleš (1951), budovatel Jirka Zach v komedii Slovo dělá ženu (1952) Jaroslava Macha, spisovatel Jan Neruda a předseda Závodního výboru KSČ ve filmech Václava Kršky, v dalším životopise Z mého života (1955) o Bedřichu Smetanovi (Karel Höger) a ve společenskokritickém dramatu Zde jsou lvi (1958).

„Novovlnná“ 60. léta Spal herecky prošel jen čtyřmi snímky. Z postav inženýra v hudební komedii Lov na mamutu (1964) Oldřicha Daňka, předsedy soudu ve Vorlíčkově parodii Kdo chce zabít Jessii? (1966) a odbojáře ve škole v Novákově tragikomedii Maratón (1968) vyčnívá předseda uličního výboru. Ten v tragikomedii Nikdo se nebude smát (1965) Hynka Bočana podle povídky Milana Kundery vede domovní schůzi, na které členové uličního výboru nevybíravě a až absurdně propírají život nekonformního odborného asistenta Karla Klímy (Jan Kačer).

Stejný počet filmů na něho čekal i v normalizačních 70. letech. Tehdy vznikla i Spalova divácky vděčná role otce studenta Honzy Bláhy (Jan Hrušínský), ředitele zoo přeměněného v králíka v pohádkové komedii *Dívka na koštěti* (1971) Václava Vorlíčka. Na samém konci své filmové kariéry se mohl Jaromír Spal rozloučit důstojně mini roličkou rozšafného správce kurtů, z něhož se vyklube zdatný tenista, jenž porazí i hlavního hrdinu filmu, stavaře Ludka (Jiří Bartoška), v psychologickém příběhu Štěpána Skalského *Hřiště* (1975). Poté už na něho čekaly dvě role vyšších důstojníků Veřejné bezpečnosti ve filmech Dušana Kleina, v kriminálce *Město nic neví* (1975) a ve špionážním dramatu *Případ mrtvých spolužáků* (1976).

V české kinematografii byl Jaromír Spal často využíván i pro namlouvání svých kolegů a pro načítání komentářů u řady krátkometrážních a dokumentárních snímků. Filmovou a divadelní praxi průběžně doplňoval i prací pro televizní filmy, inscenace a seriály (například sága *Sňatky z rozumu* z roku 1968), často pro rozhlas (kde si od roku 1942 vyzkoušel práci herce, recitátora i spíkra) a pro dabing (barrandovský i televizní). Jeho ženou byla spisovatelka, divadelní a rozhlasová dramatička a publicistka Olga Srbová-Spalová (1914–1987). Herec Jaromír Spal zemřel 22. března 1981 v Praze v nedožitých pětadesáti letech.